

Yabancı Dil Olarak Türkçe Temel Dil Becerilerinin Öğretiminde Öğrenci Motivasyonun Sağlanması Kullanılan Yöntemler

Samir KARİMOV

International Burch University,
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü,
Yüksek Lisans Öğrencisi,
samir.karimov@stu.ibu.edu.ba

Prof. Dr. Mustafa ARSLAN

Uluslararası Karadeniz Üniversitesi,
Sosyal Bilimler, Eğitim ve Beşeri Bilimler Fakültesi,
marслан@ibsu.edu.ge

ORCID.org/0000-0002-2273-3251

Özet

Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dört temel dil becerisinin gelişiminde öğrenci motivasyonunun sağlanmasında kullanılan yöntemler incelenmiştir. Araştırmada motivasyonla ilgili kısa bilimsel açıklama verilmiş ve konuyla bağdaştırılmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe eğitiminde çeşitli motivasyon yöntemlerinin kullanılmasının önemi ve öğretim sürecine etkisi öne çıkarılmıştır. Çalışmada konuyla ilgili farklı kaynaklardan ve verilerden yararlanılmıştır. Motivasyonun kullanılma amaç ve yöntemleri öğrenci ve öğretmen bakış açısından sorgulanmıştır. Çalışmada içsel ve dışsal motivasyon arasındaki farklar ve hangisinin eğitim sürecinde daha verimli

olduğu ile ilgili farklı fikirler yürütülmüştür. Araştırmada nitel desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Veriler doküman incelemesi yoluyla toplanmış ve içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre içsel ve dışsal motivasyon doğru ve yerinde kullanılırsa öğretilenlerin, öğrenciler tarafından daha hızlı ve uzun süreli uygulandığı anlaşılmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre motivasyonun yabancı dil eğitimine katkısı, ikinci dil öğretiminde motivasyonun türlerinin farklı yöntemlerle kullanılması ve hangisinin daha verimli olduğu bilimsel açılarından açıklanmıştır. Ayrıca yabancı dil derslerinde farklı motivasyon yöntemlerinin kullanması ve onun sayesinde yeni bilgilerin kalıcı hale getirilmesinin önemi üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler: Yabancı dil, Türkçe öğretimi, öğrenci motivasyonu, yöntemler

Methods Used to Motivate Students in Teaching Basic Language Skills of Turkish as a Foreign Language

Abstract

In this study, the methods used to provide student motivation in the development of four basic language skills in teaching Turkish as a foreign language were examined. In the research, a short scientific explanation about motivation was given and it was associated with the subject. The importance of using various motivational methods in Turkish education for foreign students and its effect on the teaching process are highlighted. In the study, different sources and data related to the subject were used. The purpose and methods of using motivation were questioned from the perspective of students and teachers. In the study, different ideas about the differences between intrinsic and extrinsic motivation and which one is more efficient in the educational process were carried out. Case study, one of the qualitative patterns, was used in the research. Data were collected through document review and evaluated with content analysis. According to the findings, if internal and external motivation is used correctly and appropriately, it is understood that what is taught is used more quickly and for a long time by students. According to the results of the research, the contribution of motivation to foreign language education, the use of different types of motivation in second language teaching and which one is more efficient are scientifically explained. In addition, the importance of using different motivation methods in foreign language lessons and making new knowledge permanent thanks to it was emphasized.

Keywords: Foreign language, Turkish teaching, student motivation, methods

1. GİRİŞ

Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeyi öğrenme nedeni bu dile karşı tutumu, yaklaşımı önem arz etmektedir. Motivasyon türünün ders konusuna ve sınıfın genel karakter ve öğrenme seviyesine uygun seçilmesi öğrenenin yeni dile yaklaşımını ve beklentilerini değiştirebilir. Bir dili öğrenmeye başlama öğrenmeye devam etme ve dili öğrenme süreçlerini besleyen kaynaklardan

biri olan motivasyon bireyi bir davranışta bulunmak için harekete geçiren güçtür (Ryan ve Deci, 2000). Motivasyon sözcüğünün genel anlamı “hareket ettirme” anlamına gelen Latince *movere* kelimesinden geldiği görülmektedir (Pekel, 2001). Dörnyei’ye (1998) göre motivasyon insan davranışlarını yönlendiren ve güçlendiren unsurdur. Cüceloğlu’na (1998) göre ise motivasyon ilgi, istek, arzu, gereksinim ve dürtülerin içine alan genel bir kavramdır.

Little (1991), öğrenci ve eğitim süreciyle belirli bir psikolojik ilişki kurmak gerektiğine dikkat çeker. Kurulan bu ilişki, öğrenci ile öğrenme süreci arasındaki bağı nasıl kurulması gerektiğini açıklamaktadır. Öğrenilen dilin öğrenciye sağlayacağı katkılara bağlı olarak öğrencinin motivasyonu artar yada azalır. Bireyin bir dili öğrenirken kendisine koyduğu hedeflere ulaşmasında sahip olduğu dil becerisinin yanında öğrenme sürecindeki motivasyon düzeyi de etkilidir (Tok ve Yığın, 2013).

Öğretmenler için her zaman en büyük sorun olan öğrencilerin motivasyonu özerk öğrenme becerileriyle yakından ilgilidir. Kendi öğrenme sürecinin sorumluluğunu üstlenebilen öğrencilerin dil öğrenirken başarılı olmasında yüksek motivasyon oldukça önemli bir rol oynar (Onozawa, 2010).

Yabancılar Türkçe eğitimi sürecinde içsel motivasyonu daha uzun süreli tutmak için farklı araçların kullanılması öğretim seviyesini yükseltebilir. Bundan başka öğrenciler için materyaller daha eğlenceli ve kalıcı hale getirilir. Buna örnek olarak çeşitli temalarla ilgili video kullanımını göstermek mümkündür. Günümüzde tüm dünyanın geçtiği sürecin hızlı şekilde tetiklediği teknolojik araçların kullanılması eğitim sisteminde de geniş kapsamda uygulanmaktadır.

“Dil öğretimi sahasında Amerika Birleşik Devleti’nde geliştirilen Derin Yaklaşımı (Deep Approach) yöntemi videoyu etkili şekilde kullanmakta yöntemin temel unsuru haline getirmektedir. Derin Yaklaşım henüz temel seviyelerde video kullanımını destekleyemezken, serbest yaklaşımda öğrencilerin öncelikle bir video çalışması konusunda motive edilmeleri gerekmektedir” (Çetin, 2013:68)

Öğretim sürecinde içsel ve dışsal motivasyonu yükseltmeye yönelik video kullanımı dışında farklı dil öğretim araçlarından yararlanılabilir. Buna örnek olarak dil öğretimi ve öğrenimi için özel tasarlanmış ders kitapları, çalışma kitapları, gazete makaleleri, öğretmenin kendinin hazırladığı ve öğrencilerin kendileri ürettiği materyaller dil öğretimi araçları arasında yer almaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nitel veri desenlerinde durum çalışması kullanılmıştır. Veriler döküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Sosyal bilimlerde olaylar zamana ve mekana göre sürekli değişmektedir. Bu bağlamda olayları kendi yaşam çerçevesi içinde incelemek gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Yazılı materyaller yeniliklerin oluşturulması aşamasında bireylere araştırmacılara yol gösteren önemli birikimlerdir. Sadece döküman incelemesini yaparken izlenmesi gereken sırayı doğru takip etmek gerekir. “dokümanlara ulaşma, orijinalliğini kontrol edilmesi, dokümanların anlaşılması, verinin analiz edilmesi ve verinin kullanılması” (Metin, 2012 akt: Filiz ve Kocakulah, 2020: 180).

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan tüm kaynaklar ile yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerdir. Örneklemi ise yabancı dil öğretiminde motivasyonla ilgili kaynaklar oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Yabancı dil öğretiminde kullanılan dökümanlar incelenerek motivasyonla ilgili olanlar ayrıca tasnif edilmiştir. Tasnif edilen dökümanlar incelenerek konu okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerileri altında fişlenmiştir. Fişlenen dökümanlar içerik analizi ile yorumlanmıştır. “İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramalara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar

çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır” (Palancı ve Selçuk, 2014:433).

3. BULGU VE YORUMLAR

3.1. İçsel ve Dışsal motivasyon

Motivasyon öğrencileri harekete geçirme kaynağı olarak içsel ve dışsal motivasyon şeklinde ikiye ayrılır. Öğrenme isteği, öğrencinin kendi isteği ve çabasıyla ortaya çıkıyorsa içsel, dışardan gelen bir ödüle dayanıyorsa dışsal motivasyonla gerçekleşir (Yazıcı ve Altun, 2013). Ancak iki motivasyon çeşidi de birbiriyle ilişkili olarak etkileşim hâlinindedir (Moore, 2001). Bu anlamda dil öğrenme sürecini başarıyla yürütmek için öğrencilerin içsel ve dışsal motivasyon düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir (Gan, Humphreys ve Hamp Lyons, 2004). “İçsel motivasyon; bireyin bir şeyler elde edebilmek için çaba göstererek başarıya ulaştığında kendisini yeterli, bağımsız hissetmesi ve üst düzey gereksinimlerini karşılaması durumudur” (Onaran, 1981 akt: Uyulgan ve Akkuzu, 2013:8). Öncelikle bireyin içinden gelen öğrenme arzusunu yansıtan (Ryan ve Deci, 2000) içsel motivasyonunun yüksek oluşu ve yabancı dil öğrenmeye istekli olması bu alandaki başarı şansını artıracaktır (Dörnyei, 1998). Öğrenme hedefinin birey tarafından belirlenmesi hâlinde içsel motivasyon devreye girdiğinden bireyin başarı şansı artmaktadır (Karip, 2007). Kişinin içinden gelen merak, ilgi, öğrenme ihtiyacı, yeterli olma isteği, yeterlik, gelişme arzusu içsel motivasyon kaynaklarına örnek gösterilebilir (Akbaba, 2006; Karip, 2007; Selçuk, 2000). İyimser bireylerin işlerin iyiye gideceğine olan inançları içsel motivasyon düzeyinin kötümser bireylerinkinden daha yüksek olmasını sağlar (Akbaba, 2006). Dışsal motivasyon, bireyin dışından gelen etkileri içerir (Selçuk, 2000).

Uzun süreli pedagojik tecrübelerle dayalı gözlemler iç ve dış motivasyonun öğrenim sürecinde yer değiştirdiğini sergiliyor. İlk okul sınıflarında iç motivasyon daha yüksek olduğu halde ilerleyen sınıflarda dış uyaranların etkisinin arttığı gözlemleniyor.

“Öğretmenlerin motivasyon kaybını önlemek için öğrencilerin üst bilişsel (metacognitive skills) geliştirmeleri gerekir. Üst bilişsel yetenekler öğretmenin planlayarak, izleyerek ve değerlendirerek

rehberlik etmesini sağlayan genel yeteneklerdir” (Lazâr, 2013; akt, Uçgun, 2013: 450). Bu durum öğrenciyi başarıya götürür. “Üstbilişsel yeteneklerin geliştirilmesinde öğrenci merkezli öğretim önemlidir. Çünkü çok fazla kontrol altında olan öğrenciler, öğrenme teşebbüslerini kaybetmelerine bağlı olarak daha az öğrenirler” (Ryan ve Deci, 2000: 59).

Motivasyon, sadece öğretmenin çabalarıyla gerçekleşecek bir durum değildir. Öncelikle öğrenci öğrenmeyi içtenlikle istemelidir. Bu bağlamda motivasyonu iç ve dış olmak üzere iki açıdan değerlendirmek gerekir. Öğrencinin hedef ve niyetleri, biyolojik ve psikolojik ihtiyaçları, inanç, değer ve beklentileri, öz bilinç ve öz yeterlilikleri, bilinç düzeyi, risk alma, kaygıyla baş etme gibi etmenler öğrenmede iç motivasyonu sağlar (Ulusoy, 2007). İç motivasyon, insan doğasının gerçek dürtüsü olarak açıklanır. Bireyi, yeniyi araştırmaya, yeteneklerinin sınırlarını test etmeye ve araştırmaya yöneltir (Arıkıl ve Yorgancı, 2012). Öğrenmeye içten istekli olan kişi hedeflerini belirler ve onlara ulaşmak için harekete geçer. Öğrencinin temel dil becerilerini kazanmak için iç motivasyonunun sağlanmasında ailenin önemli payı vardır. Anne-baba çocukta iç motivasyonu sağlamak için özendirici olmalıdır. Örneğin evde kitap okumak için özel zamanların ayrıldığı bir ortamda yetişen çocuk, kitabın önemini farkındadır, okuma davranışına özendiğinden dolayı içinden gelerek okur ve kitap okuma alışkanlığını böyle bir ortamda bulunma şansı olmayan akranlarından daha kolay ve çabuk kazanır (Uçgun, 2013). Dolayısıyla iç motivasyonun olduğu durumlarda zorlamaya gerek kalmadan eğitim öğretimi gerçekleştirmek mümkün olabilmektedir (Özbay, 2006: 87).

3.2 Ders Araç-Gereçlerinin Belirlenmesi ve Öğrenci Motivasyonuna Etkisi

Genellikle, dersin ilk 5 dakikası öğrencileri toparlamak, önceki dersin etkisinden çıkarmak gibi eğlenceli ve kısa alıştırmalara ayrılması gerekmektedir. Öğretmen öğrencinin önceki hangi dersden geldiğini bilirse, ona uygun hareket edebilir. Mesela, öğrenci sınav olan bir dersden, veya spor dersinden geliyorsa, öğretmen öğrenciye toparlanması için zaman tanımalı, onların yorgun olduklarını dikkate almalıdır. Bu da öğretmenin derse başlaması açısından daha kolaylık sağlamış olur.

Bu durumlarda öğretmen geçmiş dersin kısa tekrarını yaparak dışsal motivasyonu hareketlendirmek için küçük ödül sistemini uygulayabilir. Ödül konusuyla alakalı farklı psikolojik yaklaşımlar var. “Türkçe dersine hazırlanan ve öğrenmede iç motivasyona sahip öğrencilerin ikinci aşamada konuya hazırlanması gerekir. Öğrencinin işlenecek konu üzerindeki bilgisini araştırmak, konu hakkında daha önce düşünüp düşünmediğini ortaya çıkarmak, hatta sınıfta bu konudaki farklı düşüncelere yer vermek, öğrencinin dikkatini o konuya çeken önemli motivasyon unsurlarıdır” (Uçgun, 2013: 357).

Motivasyonu sağlamada iç kaynaklı ve dış kaynaklı ödüller vardır. İç kaynaklı ödül, yapılan davranışın içeriğinde saklı bulunan zevk ve doyum duygusudur. Dış kaynaklı ödül ise, davranışın kendi içinde bulunmayan fakat davranışın yapılması için dışarıdan verilen ödül türüdür. Eğer çocuk öğrenme konusunda iç motivasyona sahipse ona karışılmamalıdır. Bu alanda yapılan araştırma sonuçları göstermektedir ki dış kaynaklı bir ödül, iç kaynaklı ödülü yani öğrenmeyi içtenlikle isteme durumunu arka plana iter ve zamanla yok eder. Bu yüzden çocuğun istekle çalışma davranışını uzaktan gözlemek ve çocuğa o konuda tam özgürlük tanımak gerekir (Cüceloğlu, 1996).

Özellikle, bunu da vurgulamak gerekir ki Türkçe derslerinin teknolojik donanımlı olması öğrencilerin motivasyonunu sağlamakta önem arz etmektedir. Derslerde akıllı tahtaların kullanımı, konuyla ilgili videoların, kısa hikaye animasyonların, şarkıların ders planına dahil edilmesi yüksek motivasyonlu ders geçmesine zemin hazırlamış olur.

Türkçe öğretmenlerinin, eğitim teknolojisinin yarattığı tüm olanakları düşünerek, ana dili öğretimini daha ilginç, daha etkili ve daha verimli bir duruma getirmek için çeşitli araç ve gereçlerden yararlanmayı da bir ilke olarak benimsemeleri gerekir (Kavcar, Sever ve Oğuzkan, 1998). Türkçe, beceri ve alışkanlık dersidir. Alışkanlığın oluşması ve becerilerin kazanılması ise yapmayı ve uygulatmayı gerektirir (Özdemir, 1983).

3.3. Okuma Becerisi ve Öğrenci Motivasyonun Sağlanması

Okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinliklere öncelikle çocuğun bildikleriyle başlamak gerekir. Çocuklar bildiklerini ortaya koyarsa neye ihtiyaç hissettiklerini daha iyi tespit edebilirler. Bu durum çocuğun kendini daha mutlu hissetmesini sağlar çünkü yeni öğrenmede kendisinin de katkısı olmuştur. Başarı hissi daha sonraki öğrenmeler için olumlu bir başlangıç sağlayacaktır (Akyol, 2007).

Öğrencinin ana dilinin beğenisine vardırıran metinler gerçeklik, inandırıcılık- ve beğeni yönünden yetkin olmalıdır. Ayrıca bu metinlerin Türkçe'nin inceliklerini, değerlerini taşıması da üzerinde durulması gereken önemli bir sorundur (Binyazar, 1983). Bu nitelikleri taşıyan metni okumaya başlamadan önce film parçaları, konuya uygun resim, harita, film, saydam gibi görsellerle metnin konusu ilişkilendirerek dikkat çekilebilir. Daha sonra metnin okunmasına geçilir. Metin seçiminde kahramanların, görsellerin ve olayların çocuğun yakın çevresiyle bağlantılı olması da motivasyonu sağlayan önemli bir etmendir. Ayrıca özellikle okuma becerisinin kazandırılması aşamasında motivasyonun sağlanabilmesi için seçilen metinlerde tahmin ettirme ipuçlarının fazlaca yer alması gerekir (Akyol, 2007). Böylece çocuğun dikkati metnin okunması tamamlanıncaya kadar dağılmayacaktır. Okuma motivasyonunun artırılmasında cinsiyet farklılığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu konuda yapılan araştırmalarda elde edilen bulgulara göre kızlar, erkeklerden daha olumlu okuma motivasyonu göstermektedir (Wigfield ve Guthrie, 1997).

Okuma etkinliğini farklı yarışmalarla daha eğlenceli ve heyecanlı ortama dönüştürmek mümkündür. Hızlı okuma yarışması sınıfta rekabeti hızlandırarak dersi daha odaklı seviyeye ulaştırabilir. Burada öğretmen önemli bir unvanı unutmamalıdır. Hızlı okuma yarışmasında sınıf birincisi değil, her öğrenciye şahsi hedefler verilerek geçirilmelidir. Haftada bir defa geçirilen bu yarışmada her öğrenci kendisi ile yarışmayı hedef olarak görüyor. Her defasında öğrenci eski kelime sayısını geçmeği hedefliyor. Yarışmanın sonucu olarak öğretmen küçük ödüllerle öğrencileri motive etmelidir. Bu metod öğrencilere şahsi hedef vererek iç motivasyonu, ödüllendirilmeyle de dış motivasyonu desteklemiş olur.

3.4. Yazma Becerisi ve Öğrenci Motivasyonun Sağlanması

Öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini geliştirmek, Türkçe öğretiminin temel amaçlarından biridir. Fakat öğrencilerin yazmaya karşı tutumları, yazma becerisinin geliştirilmesini etkilemektedir. Öğrencilerin yazma becerilerinin geliştirilmesini engelleyen önemli etmenlerden biri yazma kaygısıdır (Uçgun, 2011). Öğrencilerin yazmaya karşı duyduğu kaygıyı azaltmak açısından konu seçiminin titizlikle yapılması gerekir (Coşkun, 2007). Ayrıca beyin fırtınası tekniği, resim, fotoğraf kullanımı, müzik, şiir dinletme, gazete kesiklerini okutma gibi etkinliklerden sonra çocuktan bunların zihninde canlandırdıklarını yazıya aktarması istenebilir (Güner, 2004).

Yazma eğitiminde karikatürler de kullanılabilir. Karikatür kullanma tekniği hem öğrencilerin derse ilgisini çeker hem de -eğlenceli bir şekilde- öğrenme isteklerini artırır. Farklı öğrenme alanlarında yapılan çeşitli araştırmalarda (Üner, 2009) elde edilen bulgulara göre mizaha dayalı olarak gerçekleştirilen öğretim, öğrencilerin akademik başarılarına önemli katkılar sağlamaktadır.

Yazma tekniğini kullanmadan önce görsel etkinliklere ön sıraya koymak lazım. Her hangi bir film veya kısa bir hikaye izledikten sonra öğrencilerin düşüncelerini sormak, sınıfın yaş grubunu, öğrenim seviyelerini göz önünde bulundurarak onlardan konuyla ilgili düşüncelerini, gözlemlerini resim yaparak anlatmaları yada yazmaları istenebilir. Bu sıraya gezi gibi öğrencilerin her zaman sevdiği etkinliği de ekleyebiliriz. Geziden sonraki gözlemlerini yazıyla ifade etmek konuyu daha pekiştirmeye ve genel sınıfı meşgul ve yüksek motivasyonlu tutmaya yardımcı olacaktır.

3.5. Konuşma Becerisi ve Öğrenci Motivasyonun Sağlanması

Yazma becerisinin geliştirilmesinde uygulanan etkinlikler konuşma becerisinin geliştirilmesinde de uygulanabilir. Drama çalışmaları konuşma becerisinin geliştirilmesinde motivasyonun sağlanması bakımından oldukça etkilidir. Konuşmanın fiziksel unsurlarının geliştirilmesine yönelik diğer bir çalışma tekerleme söyleme etkinlikleridir (Özbay, 2006).

Türkçe derslerinin en önemli kısmı olan konuşma becerisinin geliştirilmesi için öncelikle öğretmen öğrencilerinin dikkatini çekecek konularla ilgili hikaye ve fıkra anlata, şiir söyleye, bulmacalar, tekerlemeler kullanabilir. Sonra öğrencilere seçim hakkı sunarak istedikleri konuyu alıp sınıf karşısında küçük sunum yapabilirler. Konuşma ile ilgili etkinlikler motivasyonu desteklemek açısından daha zengindir. Öğretmen sınıf bazında veya okul seviyesinde sınıflar arasında yarışmalar organize edebilir. Buraya Şarkı yarışması, Güzel şiir yarışması, Ted talk gibi sunumlar dahil edilebilir. Bütün bu etkinliklerin öğrencileri motive etme olasılığı çok yüksektir.

3.6. Dinleme Becerisi ve Öğrenci Motivasyonun Sağlanması

Bu etkinlik zamanı öğrencilerin motivasyonu için kullanılacak araç-gereçlerin dikkatle seçilmesi gerekir. Çünkü öğrenciler kısa süre içerisinde sınıf arkadaşlarının ya da öğretmenin sesinden sıkıla bilir. Bunun için öğretmen teknolojik araçları kullanmayı ders planına dahil eder. Akıllı tahtalar bu etkinliğin vazgeçilmez araçtır. Öğretmen ders konusuna uygun hikaye, şarkı, şiir dinlettirebilir. Dinlemeden sonra farklı aktivite veya küçük ödevler yaptırılması öğrenci özerklik seviyesini yükseltiyor. Özerklik seviyesi, sorumluluk duygusu gelişen öğrenciyi motive etmek öğretmen için daha kolay olacaktır. Bundan başka oyunlar da oynatılabilir. Kulaktan kulağa, telsiz telefon gibi eğitici oyunlar da dinleme becerisinin geliştirilmesinde motivasyonu sağlar (Özbay, 2005).

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin kendilerini motive eden etkinliklerle ilgili görüşleri incelendiğinde öğrencilerin daha çok kendilerini eğlendiren ve hoşça vakit geçirmelerini sağlayan etkinliklerle motivasyon düzeylerini artırdıkları belirlenmiştir. Öğrencilere gerek derslerde gerekse de ders dışında yaptırılan eğlenceli etkinlikler onların hem öğreneceği konuyu sevmesine hem de uzun süre sıkılmadan çalışabilmelerine katkı sağlar. Yabancı dil öğrenmenin zevkle yapılan bir iş hâline dönüştürülmesi ve dil öğrenmenin zorunluluktan çıkarılıp içsel motivasyon kaynaklarıyla desteklenmesi durumunda başarı gelecektir. Bu sonucu destekler şekilde Gürsoy ve Arslan (2011) da eğitsel oyunların yabancılara Türkçe öğretiminde öğrenci motivasyonunu sağlaması üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin motivasyonlarını azaltan etkinliklerle ilgili araştırma sonucunda öğrencilerin özellikle tekrar yapılan etkinliklerde motivasyonunun azaldığı ve etkinliğin defalarca tekrarlanması ve uzun sürmesinden hoşlanmadıkları tespit edilmiştir. Derslere giren farklı okutmanların aynı etkinlikleri yaptırması ve yaptırılan etkinliklerin uzun sürede yapılması öğrencileri dersten soğutmaktadır. Bu anlamda okutmanların etkinlik çeşidini artırmaları ve tekrara düşmemeleri gerekir. Ayrıca öğrencilerin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrendikleri ve zihinsel süreçlerini kullanırken çabuk yoruldukları da düşünüldüğünde bu durum daha iyi anlaşılır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken kendine özgü motive etme yöntemleri kullandıkları ve bu yöntemlerin birbirinden farklı olduğu, öğrencilerin oyunlu ve eğlenceli etkinliklerle kendilerini motive ettikleri, benzer şekilde tekrarlı ve benzer etkinliklerin onların derse karşı motivasyonunu düşürdüğü ve derslerde öğrencilerin motive olmasında okutmanların derse katılımı teşvik etmesinin önemli olduğu ve bu konuda okutmanlara düşen görev ve sorumlulukların olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin motivasyonu, onların eğitim hayatındaki başarıları için çok önemlidir. Motivasyon öğrencilerin, bir kişinin belirli bilgi, beceri, tutum veya değerleri bilmek, hareket etmek, anlamak, inanmak veya kazanmak istemesine neden olan şeydir. Literatürde yer alan çeşitli motivasyon türleri vardır; bununla birlikte, bu makalede tartışılan başlıca motivasyon türleri, içsel ve dışsal motivasyondur.

Öğrenciler için motivasyon akademik başarıya doğru iten bir hedef olarak farklı güdülere sahiptir. Motivasyon bazı faktörlerden etkilenebilir. Bu faktörler; ihtiyaçlar, ilgi, zevk, öğrencilerin sosyal hayatı, öğretmen, kullanılan öğretim yöntemi ve öğrenme ortamıdır. Motivasyon önemlidir. Çünkü öğrencileri düşünmeye, konsantre olmaya ve etkili bir şekilde öğrenmeye teşvik eder ve onlara enerji verir. Öğrencilerin motivasyonunu artırmada öğretmenin bazı faktörlere dikkat etmesi gerekir. Bunlar, net bir hedef belirlemeyi, derse olan ihtiyacı göstermeyi, öğrencilerin derse olan

ilgisini uyandırmayı ve sürdürmeyi ve diğerleri arasında başarı şansını artırmayı içerir. Son olarak, eğer öğretmen tartışılan tüm motivasyon stratejilerini uygulayabilirse istenilen sonuca ulaşır.

Motivasyon amaçlı hedeflerin, türlerin ve boyutların her birinin öğrenmeyi nasıl etkilediğinin anlaşılması, öğretmenleri ve eğitimcileri, uzun süredir öğrenme ile mücadele eden öğrencilere yardım ve destek için daha iyi bir konuma yerleştirecektir. Öğretmenlerin, öğrencilerin algılanan özerkliğini ve yeterliliğini artıran, öğrencilere kendi kendine öğrenme için seçenekler ve fırsatlar sunan ve ustalık duygularını artırabilecek öğrenme etkinlikleri planlayan aktif bir öğrenme ortamı oluşturmaları önerilir.

Öğretmen desteğinin yanı sıra motivasyonu zinde tutan unsurlardan biri de öğrenciye kazandırılan özerkliktir. Özerkliğin ana amacı öğrencinin sorumluluk duygusunu geliştirmek ve onu öğretim sürecinde tatbik etmektir. Yabancı herhangi bir dili öğrenirken öğrencinin özerklik kazanması motivasyonu desteklemektedir. Öğrencilerin durumuna göre özerkliğin verdiği sorumluluk seviyeleri değiştirilebilir. Bu konuda öğretmen sınıfın öğrenme, algılama düzeyini esas alarak esnek davranma, uygun değişiklikler yapabilir.

Eğitim sürecinde öğretmenin üzerine daha önemli görevler düşmektedir. Öğretmen düşük içsel motivasyonu yükseltmek, dış motivasyonu korumak için kullandığı ders araç materyallerini daha çekici hale getirmeli, daha cazip okuma ortamları oluşturmalıdır. Bunun için öğrencilerin dünyası ile irtibatta olmalı, onlara daha da yaklaşmak için ders konularını onların günlük hayatları ile bağlantılı bir şekilde sunmalıdır. Öğretmen ödül sistemini daha aktif kullanmaya başlamalı, rekabete kapı açacak bireyi ve grubu hedefleyen yarışmalar organize etmelidir.

Öğrencinin derste içsel ve dışsal motive edilmesi için öğretmenin derse planlı bir şekilde hazırlanması ile beraber mekanın da öğrencilerin dikkatini çekecek şekilde dizayn edilmesi önemli faktörlerden biridir. Türkçe dersleri genellikle belirli sınıf ortamlarında verilmektedir. Bunun yanı sıra öğrencileri monoton ders mekanından çıkarıp farklı yerlerde konuyla ilişkin yerlerde ders yapmak sınıfta genel içsel motivasyonu yükseltmek de tetikleyici unsur olabilir. Türkçe

derslerinin parkta, kantinde, okul bahçesinde ve kütüphanesinde olması değişiklik açısından verimli olabilir.

Yeni bir konunun sunumu için öğretmenin ders verdiği sınıfın seviyesini göz önünde bulundurmalıdır. Buna ilişkin olarak öğretmen dersde kullanacağı yöntemleri önceden belirlemeli, her sunum, aktivite ve çalışma için ne kadar zamana ihtiyaç olduğunu planlamalıdır. Sınıftaki hızlı, orta ve zayıf öğrencileri meşgul edecek aktiviteleri hazırlamalıdır.

Türkçe derslerinin olduğu sınıf odalarındaki panoların öğrencilerin dikkatini çekecek yazı, resim, şiir ve hikaye gibi posterle temin etmek öğretim-öğrenim sürecini daha kalıcı ve dikkat çekici hale getirir.

Yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretimi sırasında öğretmenle öğrenciler arasında birbirlerini anlama konusunda bazı sıkıntıların yaşanması da motivasyonu etkileyen faktördür. Bu problem genellikle öğretim sürecinin ilk aşamasında gözlemlenmektedir. Zamanla öğretmenle öğrenci arasında bu düşün çözülmeye başlar. İlk başlarda yaşanan bu sıkıntıyı hall etmek için yukarıda bahs edilen farklı yöntemler kullanılabilir. Bu aşamada öğrenciler sözel destekten çok görsel desteğe ihtiyaç duyarlar. Öğretmen konuyla ilgili farklı nesnelere sınıfa getirebilir, bunlarla video izlettirebilir, şarkılar dinlettirebilir.

Türkçe dersleri interaktif aktivitelerin, alışkanlıkların ihtiyaç duyulduğu bir derstir. Türkçe derslerinin daha rengarenk geçmesi öğrenci motivasyonunun daha yüksek olması ve dilin sevdirmesi demektir. Bu ortamı oluşturmak için farklı etkinliklerden yararlanabilir.

Öğrencilerin kendine özgü motivasyon yöntemleri belirlenerek öğrencilerin bu yönleri desteklenmelidir. Derslerde öğrencilerin motivasyonunu artıran oyunlu ve eğlenceli etkinliklere yer verilerek öğrencilerin derslerde sıkılmaması sağlanmalıdır. Okutmanların birbirinden haberdar

olarak farklı etkinlikler yaptırmamalıdır. Türkçe öğreten okutmanlar ders içinde ve ders dışında öğrencileri motive edici davranışları sık sık kullanmalıdırlar.

KAYNAKÇA

Akbaba, S., 2006. Eğitimde motivasyon, “Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi”, 13, 344-361.

Akyol, H., 2007. Okuma. “İlköğretimde Türkçe Öğretimi. Editörler: Ahmet Kırkılıç, Hayati Akyol”, Ankara: PegemA Yayıncılık.

Arıklı, G. ve Yorgancı, B., 2012. “Öğretmenlerin, Öğretmen Adaylarının ve Öğrencilerin Motivasyonu Algılama Farklılıkları”. X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

Binyazar, A., 1983. “Ana Dili Öğretiminde Yazınsal Alanlara Açılım. Türk Dili, Dil Öğretim Özel Sayısı”, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, XLVII (379-380), 57-76.

Coşkun, E., 2007. “Yazma Eğitimi. İlköğretimde Türkçe Öğretimi. Editörler: Ahmet Kırkılıç, Hayati AKYOL”, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Cüceloğlu, D., 1996. “İnsan ve Davranışı, Psikolojinin Temel Kavramları”, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Cüceloğlu, D., 1998. “İnsan ve Davranışı”, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çetin, M., 2013. “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Motivasyon Amaçlı Video Kullanımı”, Uluslararası Türk Dili Ve Edebiyatı Bildiri Kitabı II, Saraybosna: IBU Yayınları

Dörnyei, Z., 1998. Motivation in second and foreign language learning. “Language Teaching”, 31 (3), 117-135.

Filiz, A. ve Kocakulah, M. S., 2020. Fen eğitiminde proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ile ilgili yapılan araştırmaların içerik analizi, “İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi”, 5(2), 175–194.

Gan, Z. Humphreys, G. ve Hamp Lyons, L., 2004. Understanding successful and unsuccessful efl students in Chinese universities, “The Modern Language Journal”, 88 (2), 229-244.

- Güner, G., 2004. Türkçe Kompozisyon Öğretiminde (İlköğretim II. Basamağı) Yazma Öncesinde Yapılabilecek Bazı Etkinlikler, “Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi”, (17). 225-230.
- Gürsoy, A. ve Arslan, M., 2011. “Eğitsel Oyunlar ve Etkinliklerle Yabancılara Türkçe Öğretim Yöntemi”, 1st International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics May 5-7, Sarajevo.
- Karip, E., 2007. “Sınıf Yönetimi”. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kavcar, C., Sever, S., Oğuzkan, F., 1998. “Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi”. Ankara: Engin Yayınevi.
- Lazâr, A., 2013. Learner Autonomy and its Implementation for Language Teacher Training, “Procedia-Social and Behavioral Sciences”, 76, 460-464.
- Little, D., 1991. “Learner autonomy: definitions, issues and problems”, Dublin: Authentik.
- Metin, A., 2012. “Araştırma Yöntem ve Teknikleri”, Şanlıurfa: Birecik Meslek Yüksekokulu, Harran Üniversitesi,
- Moore, K. D., 2001. “Classroom teaching skills”, Boston: Mc Graw Hill.
- Onozawa, C., 2010. “Promoting autonomy in the language class: How autonomy can be applied in the language class”. <http://www.kyoai.ac.jp/college/ronshuu/no-10/onozawa1.pdf> (Erişim Tarihi: 03.06.2022).
- Özbay, M., 2005. “Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi”, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdemir, E., 1983. “Ana Dili Olarak Türkçe Öğretimi. Türk Dili, Dil Öğretim Özel Sayısı”, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, XLVII (379-380), 18-35.
- Pekel, H. N., 2001. “İşletmelerde motivasyon-verimlilik ilişkisi: Devlet hava meydanları işletmesi Antalya Havalimanı çalışanları arasında bir örnek olay araştırması”, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L., 2000. Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions, “Contemporary Educational Psychology”, 25, 54-67.

- Selçuk, Z., 2000. “Gelişim ve öğrenme”, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Selçuk, Z. ve Palancı, M., 2014. Eğitim Ve Bilim Dergisinde Yayınlanan Araştırmaların Eğilimleri: İçerik Analizi, “Eğitim Ve Bilim”, 39(173):433
- Tok, M. ve Yığın, M., 2013. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenme nedenlerine ilişkin bir durum çalışması. “Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi”, 8, 132-147.
- Ulusoy, A., 2007. “Güdülenme. Eğitim Psikolojisi. Editör: Prof. Dr. Ayten ULUSOY”, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Uçgun, D., July 2011. The study on the writing anxiety levels of primary school 6, 7 and 8th year students in terms of several variables. “Educational Research and Reviews”, 6 (7), 542-547
- Uçgun, D., 2013. Türkçe Öğretmenlerinin Öğrencileri Motive Etme Düzeyleri ile İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki, “Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi”, 9(2), 449-460.
- Uyulgan, M. A. ve Akkuzu, N., 2013. Öğretmen Adaylarının Akademik İçsel Motivasyonlarına Bir Bakış, “Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri”, 14(1): 7-32
- Üner, İ., 2009. “İlköğretim Okullarında Karikatürle Öğrenmenin Öğrencilerin Başarı ve Tutum Düzeylerine Etkisi”. Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- YAZICI, H. ve Altun, F., 2013. Üniversite Öğrencilerinin İçsel Ve Dışsal Motivasyon Kaynakları İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişki, “International Journal of Social Science”, 6 (6), 1241-1252
- Yenilmez, K. ve Sölpük, N., 2014. Matematik Dersi Öğretim Programı İle İlgili Tezlerin İncelenmesi (2004-2013), “Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi”, 3 (2).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., 2005. “Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri”, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Wigfield, A., Guthrie, J. T., 1997. Relations of Children’s Motivation for Reading to the Amount and Breadth of Their Reading, “Journal of Educational Psychology”, 3 (89), 420-432.